



NORGES HØYESTERETT

Den 26. juni 2014 avsa Høyesterett dom i

HR-2014-01361-A, (sak nr. 2014/479), straffesak, anke over dom,

Den offentlige påtalemyndighet

(statsadvokat Magne Nyborg)

mot

A

(advokat Arild Dyngeland)

S T E M M E G I V N I N G :

- (1) Dommer **Bull**: Saken gjelder primært lovanvendelsen ved domfellelse for vold forøvet av en mor mot sin datter. Spørsmålet er om voldsutøvelsen faller inn under straffeloven § 219 om mishandling i nære relasjoner, eller om forholdet i stedet skal straffes etter § 228 om legemsfornærmelse. Videre er det spørsmål om lagmannsrettens domsgrunner er tilstrekkelige til at Høyesterett kan prøve lovanvendelsen.
- (2) A ble 16. desember 2011 satt under tiltale for overtredelse av straffeloven § 219 annet ledd jf. første ledd.
- (3) Sør-Trøndelag tingrett avsa 8. mars 2012 dom med slik domsslutning:

"A, født 00.00.1974, dømmes for overtredelse av straffeloven § 219 annet ledd, jf. første ledd til fengsel i 2 – to – år og 6 – seks – måneder.

A, født 00.00.1974, dømmes til å betale til B, født 00.00.1996, oppreisning med 120.000 – etthundreogtjuetusen – kroner innen 2 – to – uker fra dommens forkynnelse.

A, født 00.00.1974, dømme til å betale sakskostnader til det offentlige med 5.000 – femtusen – kroner."
- (4) A anket til lagmannsretten over bevisbedømmelsen under skyldspørsmålet og subsidiært over straffutmålingen. Hun begjærte dessuten ny behandling av erstatnings- og

oppreisningskravene. Frostating lagmannsrett henviste bevisanken og begjæringen om ny behandling av de sivile rettskrav og avsa 4. februar 2014 dom med slik domsslutning:

- "1. A født 00.00.1974 dømmes for overtredelse av straffeloven § 228 annet ledd, jf. første ledd og straffeloven § 228 første ledd jf. straffeloven § 62 til fengsel i 8 – åtte – måneder. Fullbyrdelsen av 120 – etthundreogtjue dager utsettes med en prøvetid på 2 – to – år jf. straffeloven §§ 52-54.
2. A dømmes til innen 2 – to – uker fra dommens forkynnelse å betale oppreisning til B med 120 000 – etthundreogtjusetusen – kroner."

- (5) Lagmannsretten delte seg med hensyn til bevisbedømmelsen under skyldspørsmålet. Et mindretall på tre – én av fagdommerne og to av meddommerne – fant at det ikke var ført tilstrekkelig bevis for handlinger som falt inn under straffeloven § 219. Mindretallet dømte i stedet for overtredelse av straffeloven § 228 første ledd og § 228 annet ledd. I samsvar med straffeprosessloven § 35 første ledd ble mindretallets syn lagt til grunn ved avgjørelsen av straffekravet.
- (6) Ved avgjørelsen av de sivile krav fant en samlet lagmannsrett at det ikke forelå tilstrekkelige opplysninger til å pådømme kravene om erstatning for tapt fremtidig inntekt og om menerstatning, men at vilkårene for å tilkjenne oppreisningserstatning var til stede. Ved utmåling av oppreisningserstatningen delte lagmannsretten seg i det samme flertallet og mindretallet som for straffekravets vedkommende. Her ble flertallets syn lagt til grunn, jf. straffeprosessloven § 35 annet ledd.
- (7) Påtalemyndigheten har anket til Høyesterett over lovanvendelsen under skyldspørsmålet og saksbehandlingen – mangelfulle domsgrunner. Ved beslutning 10. april 2014 besluttet Høyesteretts ankeutvalg å tillate anken fremmet.
- (8) *Jeg er kommet til at anken fører frem.*
- (9) Det sentrale spørsmålet i saken slik den står for Høyesterett, er om en episode som fant sted 28. desember 2010, i seg selv utgjør overtredelse av straffeloven § 219 om mishandling i nære relasjoner. Tiltalte utøvde da vold mot datteren, som den gang var 14 år gammel.
- (10) Før jeg går nærmere inn på den aktuelle handlingen, vil jeg si noe mer generelt om anvendelsen av § 219 på enkeltstående tilfelle av mishandling. Første og annet ledd i § 219 lyder slik:

"Den som ved å true, tvinge, begrense bevegelsesfriheten til, utøve vold mot eller på annen måte krenke, grovt eller gjentatt mishandler

- a) sin tidligere eller nåværende ektefelle eller samboer,
- b) sin eller tidligere eller nåværende ektefelles eller samboers slektning i rett nedstigende linje,
- c) sin slektning i rett oppstigende linje,
- d) noen i sin husstand, eller
- e) noen i sin omsorg

straffes med fengsel inntil 4 år.

Dersom mishandlingen er grov eller fornærmede som følge av handlingen dør eller får betydelig skade på legeme eller helse, er straffen fengsel inntil 6 år. Ved avgjørelsen av

om mishandlingen er grov, skal det særlig legges vekt på om den har vart over lang tid og om det foreligger forhold som nevnt i § 232."

- (11) Tiltalen i saken gjelder brudd på annet ledd jf. første ledd, og tingretten domfelte i overensstemmelse med dette. Tiltalen og tingrettens dom var basert på en mer omfattende voldsbruk enn det lagmannsrettens bestemmende mindretall har funnet bevist.
- (12) Som det fremgår av Ot.prp. nr. 113 (2004–2005) side 45, tar § 219 primært sikte på å fange opp mishandling som strekker seg over tid. Høyesterett uttalte i Rt. 2010 side 129 avsnitt 21 at det sentrale er om mishandlingen danner et mønster som resulterer i at den som rammes, må leve under et "regime" preget av kontinuerlig utrygghet og frykt for vold.
- (13) Det er imidlertid klart at lovgiver ikke har ønsket å avgrense anvendelsesområdet for § 219 til gjentatte handlinger. Dette følger for så vidt allerede av ordlyden, der det i første ledd tales om "grovt eller gjentatt mishandler". Også enkeltstående tilfelle av mishandling kan altså rammes dersom mishandlingen kan karakteriseres som "grov". Om dette uttales det i Ot.prp. nr. 113 (2004–2005) side 40:

"[F]orholdet kan være like straffverdig selv om det bare har skjedd én krenkelse: Det er særlig det relasjonelle aspektet som gjør at handlingen bør føres inn under et eget straffebud mot vold i nære relasjoner, og ikke under de generelle bestemmelsene mot legemskrenkelser mv. Departementet antar videre at én krenkelse kan være tilstrekkelig for å skape frykt hos offeret for at den skal gjenta seg."

- (14) På side 41 i proposisjonen heter det videre:

"Er krenkelsen grov, bør som etter gjeldende rett ett tilfelle være nok. Ved bedømmelsen av om krenkelsen er grov, bør det i tillegg til en vurdering av handlingens objektive grovhet legges vekt på om den har skapt frykt hos fornærmede for nye liknende krenkelser."

- (15) Jeg tilføyer at på side 45 i proposisjonen er det i spesialmotivene uttalt omtrent det samme, men slik at det der legges vekt på om handlingen "var egnet" til å skape frykt for nye hendelser, ikke om den "har skapt" slik frykt. Uttrykket "var egnet" stemmer bedre med det som jeg har sitert fra side 40. I Rt. 2011 side 34 avsnitt 21 uttales det at en eller flere enkelthandlinger kan rammes av § 219 dersom de "kan danne grunnlag for frykt" hos fornærmede for den type mønster som ligger i kjerneområdet for bestemmelsen. Det kan da, slik jeg ser det, ikke være et vilkår at den aktuelle handlingen faktisk har skapt frykt for nye lignende hendelser; det må være nok at handlingen var egnet til å gjøre det.
- (16) At mishandling kan rammes av § 219 selv om den aktuelle handlingen ikke inngår i et mønster av krenkende adferd, fremgår også av Rt. 2012 side 835 avsnitt 17 og 18.
- (17) Det bestemmende mindretall i lagmannsretten har tatt utgangspunkt i Rt. 2011 side 34 avsnitt 21. Det har dermed tatt høyde for at også enkelthandlinger kan rammes av § 219. Mindretallet har imidlertid kommet til at den aktuelle hendelsen 28. desember 2010 ikke i seg selv rammes av § 219, og i stedet domfelt for overtredelse av straffeloven § 228 annet ledd for dette forholdet. Denne konkrete anvendelsen av § 219 er etter mitt syn ikke i overensstemmelse med den forståelsen av bestemmelsen som jeg har redegjort for.
- (18) En samlet lagmannsrett har beskrevet det som skjedde slik:

"Lagmannsretten finner det bevist ut over rimelig tvil at fornærmede den 28. desember 2010 ble utsatt for slik voldsutøvelse som hun selv har forklart seg om og som er langt mer omfattende enn det tiltalte har erkjent. Lagmannsretten finner det bevist at tiltalte ved denne episoden kom helt ut av kontroll. Hun rev fornærmede i håret og tok kvelertak på henne og slo henne mange ganger hardt med en kabellignende ledning som hun holdt som en slynge. Det tilføyes at merkene på skuldrene, armene og ryggen underbygger at slagene med ledningen ble utført med betydelig kraft og med stor aggresjon. Lagmannsretten utelukker at bloduttredelsene og arrene på fornærmedes rygg og skuldre er et resultat av selvskading.

...

Oppsummeringsvis finner lagmannsretten det bevist at tiltalte utsatte fornærmede for betydelig vold på fornærmedes rom om kvelden den 28. desember 2010. Slagene med ledning ble utført med stor kraft. Tiltalte slo på denne måten, også mens hun holdt fornærmedes hode fast, og til sammen minst åtte til ti slag. Tiltalte hadde mistet besinnelsen. Samtidig med slagene, rev hun fornærmede i håret og kjeftet høyt.

Etter lagmannsrettens syn er det ikke tvilsomt at tiltalte ved denne anledningen utsatte sin datter for mishandling ved så vel vold som annen krenkelse. Mishandlingen ble avsluttet ved at tiltalte truet fornærmede med at hun skulle fortsette neste dag. Mishandlingen var skremmende for fornærmede og innebærer et klart tillitsbrudd og en særlig psykisk belastning for henne."

- (19) Objektivt sett dreier dette seg om grov voldsutøvelse overfor et barn på 14 år: Moren rev datteren i håret, tok kvelertak på henne og slo henne "med betydelig kraft og med stor aggresjon" åtte til ti ganger med en ledning brukt som slynge, dels mens hun holdt henne fast. Det fremgår også av lagmannsrettens dom at bilder fra en undersøkelse på Ålesund sykehus dagen etter viser "merker forenlig med kloring, hevelser, skrubbsår og bloduttredelser i ansiktet, på halsen og på hendene". Bildene viser videre at det på venstre skulder og arm er det godt synlige røde slyngeformede merker.
- (20) Jeg har vanskelig for å skjønne annet enn at morens opptreden også må ha være egnet til å skape frykt for fremtidig mishandling. Moren truet med at mishandlingen skulle fortsette neste dag. Jeg nevner i denne forbindelse at datteren samme kveld rømte fra hjemmet og etter dette har hatt liten kontakt med sin mor. Videre har lagmannsrettens bestemmende mindretall også funnet det bevist at tiltalte "ved noen enkeltstående tilfeller har tuktet fornærmede fysisk, blant annet i form av slag og klaps mot hennes hender og ansikt", og at hun i tillegg "flere ganger har kjeftet høylytt på fornærmede". Den fysiske tukten er bedømt som overtredelse av straffeloven § 228 første ledd. Disse forutgående handlingene må naturlig inngå i vurderingen av om mishandlingen 28. desember 2010 var egnet til å skape frykt for et regime av gjentatt krenkelser i fremtiden.
- (21) Det faktum som lagmannsrettens bestemmende mindretall bygger på, gir altså etter mitt syn grunnlag for å domfelle for overtredelse av § 219. Lagmannsrettens dom med ankeforhandling må etter dette oppheves, jf. straffeprosessloven § 345 annet ledd og § 347 første ledd.
- (22) Jeg stemmer for denne

D O M :

Lagmannsrettens dom med ankeforhandling oppheves.

- (23) Dommer **Tønder:** Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende.
- (24) Dommer **Indreberg:** Likeså.
- (25) Kst. dommer **Kaasen:** Likeså.
- (26) Dommer **Skoghøy:** Likeså.
- (27) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

D O M :

Lagmannsrettens dom med ankeforhandling oppheves.

Riktig utskrift bekreftes: